

BUTLLETÍ
ELECTRÒNIC
DE LA
SOCIETAT
CATALANA DE
CIÈNCIA-FICCIÓ I
FANTASIA

Hivern 2013-2014. Número
39

EDITORIAL

Bon profit a tothom i visca el vi!

Amb aquestes expressions, "Bon profit a tothom i visca el vi!", acabava Jordi Gort l'última aportació al seu *Manual de supervivència estel·lar*, que ens va enviar deu dies abans que es morís, el passat i trist 16 d'octubre, i que publiquem en aquest número per cloure la seva secció i el butlletí. Un bell i adequat i confortador comiat de l'enyorat Jordi Gort, al qual volem correspondre dedicant-li aquest butlletí, com expressen explícitament, en nom de tots els que el fem i els que constituïm la SCCFF, la dedicatòria que li adreça Rosa Fabregat i el text de presentació de la secció "Bestioles" que ha escrit Jordi de Manuel. Amb aquest número del butlletí, doncs, volem compartir el dol de la família i dels amics de Jordi Gort i compartir també la darrera mostra de la seva creativitat, que ens continuarà fent companyia.

Amic Jordi, gràcies per la teva presència, i bon profit i visca el vi!

DEDICATÒRIA

A l'artista lleidatà

Jordi Gort en el record i en homenatge

Fa poques setmanes que els seus familiars, amics, companys artistes, escriptors i els periodistes responsables de la revista "La Quera", on col·laborava amb les seves creacions, acomiadàvem Jordi Gort, mort el 16 d'octubre, a l'església de Santa Tereseta, plena a vessar. Estàvem consternats per la seva mort tan sobtada, al mig del camí de la vida. Em vaig quedar sense paraules i avui, dia

dels difunts, les empro per escriure el meu plany.

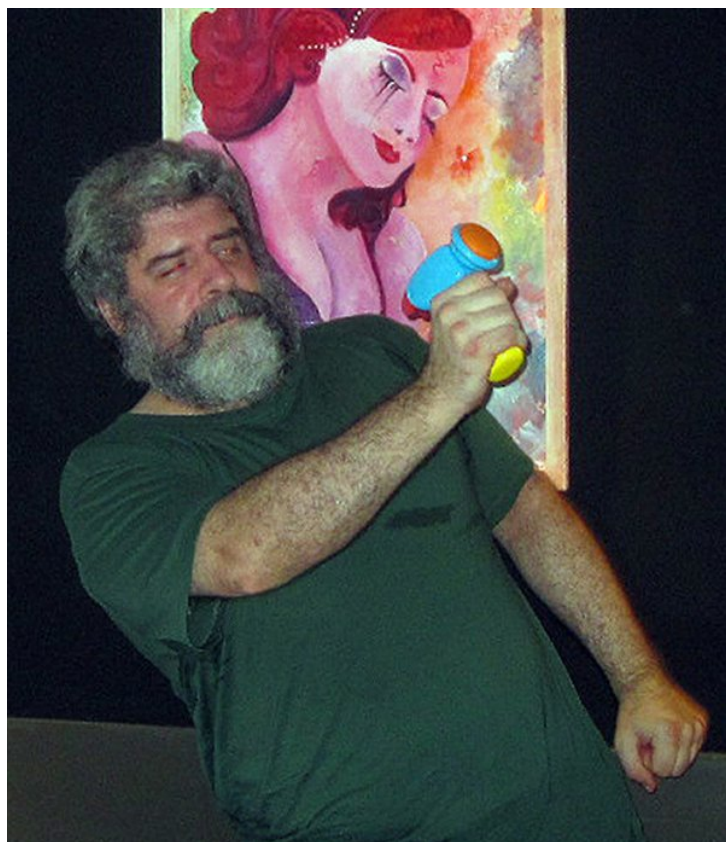
La seva corpulència no feia preveure la feblesa del seu cor. Ningú no pensava que se n'aniria tan aviat cap a l'altre món, ell que en descrivia tants, de mons, amb el traç fi i delicat dels seus dibuixos i els textos que els acompanyaven. El dia del funeral, tant el rector que oficiava la missa, com Pau Echauz, en representació de "La Quera", van glossar emotivament Jordi Gort, la seva bonhomia i la seva humilitat, i fins i tot alguns assistents, en sortir de l'església, es cofaven, còmplices, amb la seva habitual barretina.

Pau Echauz el va descriure a l'església, i ho confirma a la pàgina 4 de "La Quera" d'octubre, amb aquestes assenyades paraules: "La secció del Jordi en aquesta revista era el racó de la fantasia com a ciència-ficció, un negociat aquest que ell administrava amb una imaginació sense mesura. Gort era un personatge gran i gros, amb barba de vell anarquista,

cabellera lleonina i bonhomia congènita. En aquests temps ens fan falta personatges com ell, que formin part del paisatge, que ens recordin que existeix una situació anomenada utopia i que la frontera entre realitat i somni és bastant més lleugera del que ens pensem."

Jordi Gort col·laborava regularment en el nostre butlletí. La seva secció, "Bestioles galàctiques", l'ha tancat des del primer número de 2011. I cada dues setmanes ens adreçava als companys de la llista de correu de la societat una de les seves creacions, que més tard aplegava als volums del *Manual de supervivència estel·lar*. En tenia dos de publicats, que va presentar a Lleida, i havia acabat el tercer. Els companys de la SCCFF tampoc no podíem creure la notícia. El company Jordi de Manuel va enviar un text anunciant la mort sobtada de Gort al Facebook. En transcripció dos fragments significatius: "El vaig conèixer en un dels dinars de germanor de la SCCFF i ens va captivar l'humor i la bonhomia que desprenia tot ell. [...] Aquí teniu l'última il·lustració que vaig rebre i una fotografia d'en Jordi, l'únic dibuixant que només il·lustrava un món propi, el del *Manual de supervivència estel·lar*."

L'amic Gort em va encarregar el pròleg del seu primer *Manual de supervivència estel·lar*. Comença així: "Jordi Gort se sent tan immers en els mons interestel·lars, en l'univers del fantàstic, viu tan intensament en les seves creacions, gràfiques i textuais, que quan te'l trobes pel carrer, et sembla veure un despistat habitant de les galàxies que visita la Terra, però té el cap al cel. Sembla un àngel distret que s'ha després dels seus cels com una fulla i s'ha deixat caure en vol lliure sobre la Terra, però el cap el té al cel. Fins i tot a vegades porta a les mans una mena de sonall de bones vibracions, diu ell, i el fa dringar alegre,

somrient i confiat, perquè l'entorn rebi les vibracions de bona convivència i de pau, com fan els habitants d'alguns dels molts planetes que són visitats per les petites naus dels estols exploradors de les galàxies. La veu narradora ens explica que els reben fent sonar alegrement un estri semblant al que sol portar a la mà Jordi Gort pels carrers de Lleida."

La seva família em va fer l'emotiu regal d'incloure en el recordatori del difunt un petit

fragment del paràgraf transcrit, que encara em va trasbalsar més en aquella tarda tan trista. Ara només cal esperar que es publiqui aviat el tercer volum que l'autor ja havia donat per acabat i la resta de capítols del *Manual de supervivència estel·lar* que en Jordi Gort tant estimava i la família tracta amb tanta cura. Mentrestant l'esperit d'en Jordi potser camparà pels planetes que ha descrit com un membre més dels Estols Exploradors de les Galàxies, com una ànima plena de bondat.

Rosa Fabregat

(1-XI-2013. Amb algunes variacions, aquest text també es va publicar als diaris lleidatans "Segre" i "La Mañana". A les fotografies, Jordi Gort davant obres seves, dedicant un seu àlbum en una imatge manipulada com si fos una vinyeta, i amb l'instrument de les bones vibracions.)

COMIAT

Doris Lessing, "in memoriam"

L'escriptora Doris Lessing va morir a Londres el 17 de novembre a noranta-quatre anys. Va ser una autora prolífica, amb més de mig centenar de llibres publicats. Havia nascut el 1919 en Kermanshah, Pèrsia (actual Iran), i va viure a Sud-àfrica durant la infantesa i la joventut. A trenta-sis anys es va traslladar a Londres i va començar la

carrera literària. L'obra que la va fer famosa va ser *El quadern daurat*(1962). Lessing va ser guardonada amb nombrosos premis, entre els quals el Nobel de Literatura el 2007 i el Premi Catalunya l'any 1999.

Doris Lessing mai no va amagar el seu interès per la ciència-ficció. A la seva obra autobiogràfica *Passejant per l'ombra* explica que llegint novel·les de ciència-ficció es va entusiasmar per l'abast de les històries, l'amplitud d'horitzons, les idees i les possibilitats de crítica social. "Obrir una novel·la de ciència-ficció o estar amb escriptors de ciència-ficció, si véns de passar una temporada al món literari convencional, és com obrir finestres en una habitació esquifida i antiquada d'ambient carregat." En la seva opinió, en clau de ciència-ficció s'han escrit els millors relats socials del segle XX.

Va escriure *Canopus in Argos: Archives*, entre 1979 i 1983. *Canopus in Argos* consta de cinc novel·les, cadascuna independent: *Shikasta*, *Los matrimonios en las zonas tres, cuatro y cinco*, *Los experimentos sirianos*, *The making of the representative for planet 8* i *The sentimentals agents* (citem en castellà les obres traduïdes a aquesta llengua). En aquesta particular *space opera*, l'evolució social de la humanitat se'ns presenta fortament influïda per civilitzacions extraterrestres més avançades. Lessing va triar Sírius i Canop per emplaçar-hi les dues societats que més destacadament haurien influït en el nostre planeta. A l'obra, força complexa, es tracta del colonialisme, les guerres atòmiques, els desastres ecològics i els conflictes entre homes i dones.

A vuitanta anys, el 1999, retorna a la ciència-ficció, escrivint *Mara i Dann*, la història de dos germans a Ifrik, l'Àfrica, en un moment en què l'hemisferi nord del nostre planeta està cobert de gel i tot el cicle de la civilització humana torna a començar a l'Àfrica. Una Àfrica assolada per una persistent sequera, on els supervivents emigren cap al nord, enmig de guerres, fam i esclavatge. Uns supervivents que, tot i recordar els avenços tecnològics i veure'n les restes, han tornat a un estadi pretecnològic. La segona part, *La historia del general Dann, la hija de Mara, Griot y el perro de las nieves*, continua i culmina aquesta visió pessimista del món, en què l'esclavatge i les guerres entre petites faccions són la raó de ser de les restes d'una humanitat dispersa i degradada.

Quan va rebre el premi Catalunya, en el discurs d'agraïment, Lessing va afirmar: "Crec que Catalunya i jo hem sentit sempre una atracció mútua. Hi he estat moltes vegades i m'agrada molt."

Montserrat Galícia

La jornada de ciència-ficció a l'Hospitalet de Llobregat

El passat 23 de novembre va tenir lloc l'esperada jornada de ciència-ficció, en què es va presentar el número especial de "Catarsi", es van atorgar els premis Ictineu i va tenir lloc la taula rodona arran del cinquantenari de la mort de C.S. Lewis i Aldous Huxley.

A les 12 en punt ens trobàvem tots a les portes de la Biblioteca Tecla Sala, on com sempre tot van ser facilitats per part del centre per a muntar les jornades. La sala d'actes de la Tecla Sala es va omplir per escoltar en Ricard Ruiz Garzón presentar l'acte, que va tenir tres parts diferenciades. Per una banda l'Albert Valls "menut" va explicar com s'havia elaborat el número especial de la revista "Catarsi" i tot seguit va demanar als autors que hi havien col·laborat que expliquessin el seu conte, com s'havia gestat o per quin motiu havien escollit temàtiques tan diverses com les distopies, els zombis, la claustrofòbia, la nostàlgia dels combustibles fòssils o l'erotisme de les màquines (per posar uns exemples).

La segona part, la més breu, fou una pinzellada a les Ter-Cat que s'havien dut a terme aquest 2013 (Sabadell, Sant Celoni i Balaguer). En Ricard Ruiz va tenir temps de llegir un conte al·legòric sobre els Ictineu ple d'exquisides referències a la ciència-ficció i la fantasia i també al nom dels nostres premis, i finalment el punt fort arribà amb el lliurament de premis als guanyadors:

En la categoria de Millor conte fantàstic traduït al català, la guanyadora fou Cat Rambo amb "Els cosins de Kallakak"; va recollir el premi la Xesca Oliver. En la categoria de Millor conte fantàstic escrit en català, el guanyador fou Xavier Domínguez amb "El llac Cheko"; va recollir el premi l'Albert Valls "menut" per petició de l'autor. En la categoria de Millor novel·la fantàstica traduïda al català, el

guanyador fou George R.R. Martin per *Tempesta d'espases*; va recollir el premi en Pep Burillo, que coneix personalment l'autor i ha prologat un dels seus llibres. I finalment, en la categoria de Millor novel·la fantàstica escrita en català, el guanyador va ser l'Alfons Mallol amb *Sirius 4*; va recollir el premi l'autor.

Seguidament, una quarantena de persones van continuar les jornades dinant en un restaurant proper, on, a part de brindar pels guanyadors, va haver-hi temps perquè alguns fans aconseguissin signatures de llibres o per a conèixer nous talents de les lletres, finalistes, afeccionats, etc., i sobretot per a parlar sobre els gèneres fantàstics. Fins i tot va haver-hi ofertes per a acollir les Ter-Cat a Cambrils o a Olot l'any que ve.

Eloi Puig

Taula rodona sobre ciència i literatura

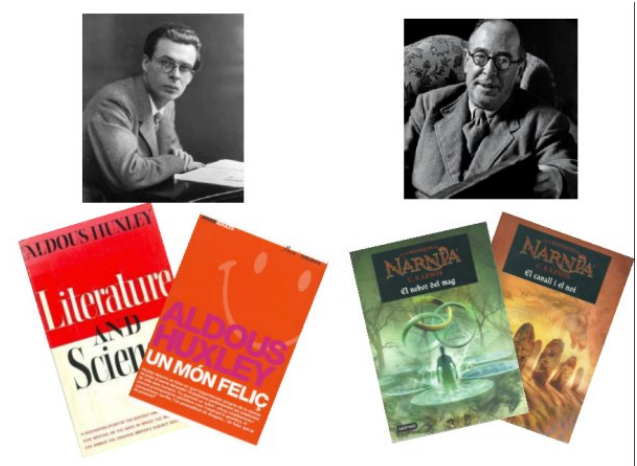
Dins la jornada del lliurament dels premis Ictineu, el 23 de novembre a les 6 de la tarda se celebrà una taula rodona, organitzada per la SCCFF en ocasió del cinquantenari de la mort de C.S. Lewis i Aldous Huxley. La taula es dedicà a analitzar la relació entre literatura i ciència, a partir de l'assaig d'A. Huxley, i la fantasia de C.S. Lewis. Hi participaren el químic i periodista Xavier Duran, el

professor de filologia anglesa Jordi Lamarca i, com a moderador, l'enginyer i escriptor Jordi Font-Agustí.

El professor Lamarca va descriure alguns detalls de la biografia d'A. Huxley (1894-1963), com un home "de lletres" que desenvolupà bona part de la seva vida en un entorn familiar i cultural "de ciències" (el seu germà va ser premi Nobel de Medicina, un altre germà un eminent biòleg i l'avi era Thomas Henry Huxley, l'anomenat "bulldog" de Darwin). Lamarca destacà l'agnosticisme, el to satíric i l'orientació volteriana, representativa de la Il·lustració, que impregnaven l'obra de Huxley, com també el to místic d'enteniment entre les ciències i les lletres. Justament en aquest aspecte es va fonamentar la radiografia de Huxley que va fer el periodista Xavier Duran, analitzant exhaustivament *Literatura i ciència*, l'assaig amb què Huxley explicà la presència de la ciència a la literatura. Destacà el caràcter de Huxley com un home de lletres que defensava incloure la ciència en la literatura. Duran cità Ian McEwan, Ishiguro i Don de Lillo com a autors actuals importants que han inclòs la ciència brillantment a la seva obra literària.

Sobre l'autor irlandès C.S. Lewis (1898-1963), els dos ponents estigueren d'acord a destacar-ne el vessant erudit, més influït per les creences religioses del moment que en el cas de Huxley. L'obra de Lewis, molt més al·legòrica que la de Huxley, feia servir la fantasia com a metàfora, amb trames inspirades en el món medieval i més arcaïques. Duran esmentà l'atac de Lewis a alguns escriptors del moment

com ara el novel·lista i físic C.P. Snow, que intentava introduir la ciència a les seves obres, quan segons Lewis aquesta no podia explicar els sentiments.

Xavier Duran ens llegí les línies finals de l'assaig de Huxley *Literatura i ciència*, que

recull bona part de l'essència i l'esperit de la jornada compartida amb els companys de les Ter-Cat:

"[...] Per la naturalesa pròpia de les coses, és impossible que el llenguatge purificat de la ciència o l'encara més ric i purificat de la literatura puguin mai arribar a ser adequats per a les característiques del món i de la nostra experiència. Acceptem-ho alegrement i avancem tots junts, homes de lletres i homes de ciències, endinsant-nos més i més en les regions en constant expansió del que és desconegut."

Jordi de Manuel

(A les fotografies: la presentació de l'acte, el premiat per la millor novel·la catalana, la taula rodona i un homenatge a Huxley i Lewis.)

NOTÍCIES

Centenari de Jaume Ministral Masià

Per les festes de Sant Narcís es va inaugurar a Girona l'exposició "Magistral Ministral", que anirà itinerant per diverses poblacions, en record de Jaume Ministral Masià.

El novel·lista i guionista Jaume Ministral Masià va néixer a Girona el 5 de juny de 1914, l'any que ve en farà cent. Conegut sobretot com a autor teatral i guionista de ràdio i televisió, va escriure algunes obres que va estrenar amb èxit Joan Capri i les dues sèries de televisió sobre el doctor Caparrós, i també una altra per a Joan Pera. També va ser conegut com a novel·lista, a partir de *Ciutat petita i delicada* (1975) i fins a *Tramuntana boja* (1981).

El 1967 Ministral va publicar a "Tele/estel" el conte de ciència-ficció "El senyor Quimet, home de l'espai", sobre un extraterrestre que els veïns es prenién en broma, i, a més d'altres contes, posteriorment va publicar en castellà les novel·les *Tierras-dos*(Bruguera, 1972), sobre un hipotètic planeta bessó de la Terra, d'on vindrien els

ovnis, i *¿Está habitada la Tierra?* (ATE, 1978), amb la visió de la Terra des d'un altre planeta. També va publicar mitja dotzena de novel·les policíiques en castellà amb el pseudònim J. Lartsinim.

Convençut de l'existència de vida extraterrestre i la possibilitat de la presència d'ovnis a la nostra atmosfera, Minstral afirmava que ell no escrivia "novel·la de *science fiction*", sinó coses que "pot ser que algun dia arribin a passar".

Jaume Minstral va morir a Barcelona el 19 d'abril de 1982.

Futurisme apocalíptic premiat

Ja ha sortit a la venda l'obra guanyadora del més recent premi Ramon Muntaner de literatura juvenil, *Zona prohibida* de David Cirici.

El setembre passat David Cirici va rebre el 28è premi Ramon Muntaner de literatura juvenil per l'obra titulada *Princeses i salvatges o Daia, la caçadora*, que finalment s'ha publicat com a *Zona prohibida*. Aleshores Cirici va explicar que era una al·legoria postapocalíptica, distopia o utopia negativa, ambientada en una societat molt hermètica en què, després de la gran catàstrofe, només han sobreviscut els joves i uns quants adults considerats salvatges, que són convertits en peces de cacera. En aquest context extrem, un grup de noies que viuen en una escola automàtica, aïllada a la muntanya, es veuen obligades a abandonar-la i són enviades a treballar en una mena de granja de producció d'aliments per a no se sap ben bé qui.

Com recorden els lectors, l'escola automàtica, un concepte que Cirici va imaginar durant l'experiència com a docent, superat per l'actitud dels alumnes, ja apareixia en un dels seus llibres de més èxit, *L'esquelet de la balena* (1986), amb el qual va guanyar la primera edició del Muntaner.

El XIX premi europeu de divulgació científica Estudi general per a Salvador Macip i Chris Willmott

El passat 8 de novembre, dins els premis literaris Ciutat d'Alzira, Salvador Macip i Chris Willmott van ser guardonats amb el XIX premi europeu de divulgació científica Estudi general per *Jugar a ser déus*, un llibre que tracta de les àrees més innovadores de la recerca biomèdica, com ara allargar l'esperança de vida més enllà dels cent anys, la clonació d'humans, la medicina regenerativa o les anàlisis prenatales. Segons que expliquen els autors, cada capítol comença amb un cas que descriu la possible aplicació d'alguna d'aquestes noves tècniques, després convida el lector a pensar sobre les implicacions que se'n poden derivar i presenta la situació des del punt de vista científic i la seva importància ètica i social, i es tanca amb un sumari d'arguments a favor i en contra dels canvis que cada descoberta biomèdica ens presenta.

"El nostre llibre es va gestar de manera accidental, gràcies a una conversa de passadís que els dos autors vam mantenir fa anys al Departament de Bioquímica de la Universitat de Leicester, en la qual vam parlar sobre l'impacte social d'alguns descobriments científics recents. En aquell mateix moment se'ns va acudir que podria ser interessant valorar en un llibre com la ciència canvia les nostres vides i cap a on va portant la societat", va explicar Salvador Macip, company fundador de la SCCFF i que ha escrit el llibre amb Chris Willmott, un expert en bioètica i comunicació.

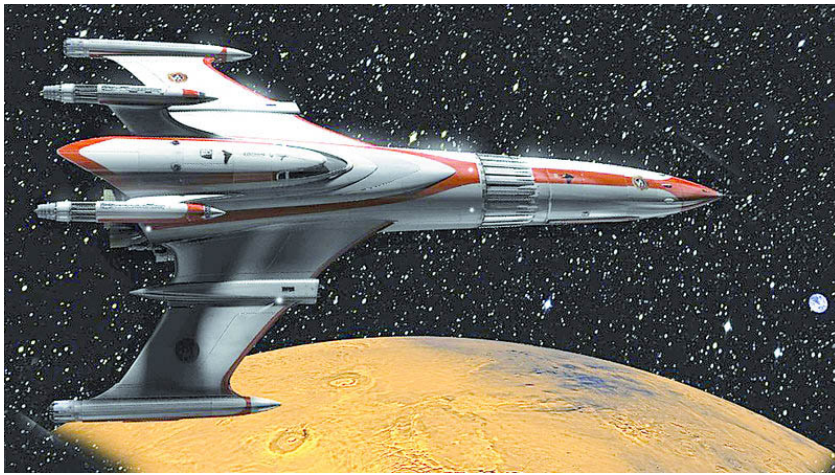
Clàssics de la literatura juvenil

Des del passat 6 d'octubre, i fins al 5 de maig de 2014, cada diumenge el diari "Ara" posa a la venda un títol de la col·lecció que ha engegat, "Clàssics de la literatura juvenil". És la tercera campanya del diari amb vista a acostar la cultura a les escoles, després de les col·leccions

"Bernat Metge" i "Poesia catalana del segle XX".

Aquesta nova col·lecció, que consta de trenta-tres volums, s'adreça a adolescents, pares i docents, i com en els casos anteriors qui s'hi subscrigui en pot regalar una altra sèrie a l'entitat que triï. El 6 d'octubre la col·lecció es va presentar amb els dos primers volums, *La volta al món en vuitanta dies* de Verne i *el Mecanoscrit del segon origen* de Pedroló, justament la primera novel·la de Verne que es va traduir al català, el 1926, i el més gran èxit prolongat de la literatura catalana. I l'últim volum de la col·lecció serà *La màquina del temps* de Wells.

No és cap col·lecció de ciència-ficció o de literatura fantàstica, però els afeccionats al gènere no ens podem pas queixar: hi ha també, a més, entre d'altres títols a considerar, obres com *La revolta dels animals* d'Orwell, *Fahrenheit 451* de Bradbury, *2001, una odissea de l'espai* de Clarke, *El nebot del mag* de Lewis, *Contes de por* de Poe, a més de Calvino, Dahl, Barrie, Carroll, Kipling, Stevenson... Tothom trobarà que en sobren o que en falten, però la col·lecció té la servitud que parteix de traduccions existents al fons del Grup 62.

Activitat de l'escola FX Animation de Barcelona

Marc Scott Zicree (Santa Monica, Califòrnia, 1955), que ha treballat com a guionista a les sèries de Star Trek "The Next Generation" i "Deep Space Nine" i en els nous capítols de "La dimensió desconeguda", serà director i productor del projecte "Space Command", un projecte cinematogràfic de nissaga espacial protagonitzada per diverses famílies al llarg d'unes quantes generacions. La idea és realitzar sis films cinematogràfics seguits, com si fos una sèrie per a la televisió.

Zicree ha estat a Catalunya, on ha tingut contacte amb l'escola d'efectes especials FX Animation Barcelona 3D School, els professors i alumnes de la qual seran els encarregats de la realització dels efectes especials. "Es tracta d'una producció de Hollywood, però feta des de tot el món", ha dit el director. La tria de FX Animation la va fer gràcies a Rob Powers, supervisor dels efectes especials de *Tintín* de Spielberg i d'*Avatar* de Cameron.

Preveient que el projecte no trobi distribuïdora, Zicree planteja que "Hi ha el mercat del DVD, del Blue-ray, les descàrregues d'Internet... Actualment, hi ha moltes maneres d'arribar al públic". El to de la sèrie pretén ser el de la ciència-ficció clàssica, però tractada amb mitjans de darrera generació. A final d'any està prevista la publicació a Norma Editorial del llibre *Gabinete de curiosidades* que Zicree ha escrit amb Guillermo del Toro.

"Spider-Man", el musical més car

El 4 de gener vinent tancarà les portes a Nova York el musical *Spider-Man: Turn off the dark*, amb una pèrdua de més de quaranta milions d'euros, un rècord a Broadway. Estrenat el novembre de 2010, durant els tres anys en què s'ha mantingut a la cartellera no ha pogut recuperar la gran inversió inicial, de cinquanta-cinc milions, a causa de la gran quantitat d'efectes especials. S'hi ha afegit el fitxatge de grans estrelles, a l'inici, que van ser trinxades per la crítica; els accidents sovintejats en una producció de gran espectacularitat amb escenes de vol i lluites aèries; una música desencertada i, sobretot, les grans despeses d'interessos dels préstecs per a iniciar la producció.

Terry Allen Kramer, un veterà productor de Broadway que hi va invertir prop de set-cents mil euros, deia: "Molts de nosaltres pensem que és un espectacle extraordinari amb una música horrible, però el principal problema és que els números del pressupost van ser un desastre."

És previst que el 2015 se n'estreni una versió més ajustada, a Las Vegas, i una altra potser la farien a Alemanya. Però Kramer ha dit que "No sé si funcionarà a Las Vegas ni si hi voldré participar. No vull quedar com un estúpid dues vegades". (Foto: Broadway.com)

LLIBRES

El somriure d'un eco de Jordi Gimeno

"Ciència-ficció", 26, Pagès editors, Lleida,
juliol 2013.

La humanitat s'ha caracteritzat al llarg dels segles per l'anhel de transcendència, per creure que la mort no pot ser la fi, que hi ha d'haver alguna cosa més enllà de la mort física. Aquesta és la base de gran part de les religions del món.

Des d'èpoques molt remotes l'ésser humà ha cregut possible comunicar-se amb els esperits dels morts, però l'espiritisme com el coneixem actualment es va posar de moda tant a Europa com als Estats Units a mitjan segle XIX amb la publicació de l'obra *El llibre dels esperits* del francès Allan Kardec. El fenomen va tenir molts adeptes entre moltes capes socials. No es tractava d'una creença minoritària, ni adreçada a classes populars; molta gent educada creia en l'espiritisme i el relacionava amb aspectes com la transcendència i la religió i es comptaven per milers les societats espiritistes. Aquest moviment va ser molt important a Catalunya a final del XIX i principi del XX. Com a resultat d'aquest interès, Barcelona, el setembre de 1888, va acollir el primer congrés espiritista del món al Saló Eslava de la ronda de Sant Pere.

Avui en dia, l'espiritisme està considerat una superstició per la ciència, però encara constitueix una doctrina i una filosofia de vida seguida per milions de persones.

Què passaria si d'alguna manera la comunicació amb el més enllà fos possible mitjançant la tecnologia? La paradoxa està servida: ciència i superstició, ciència i transcendència. A partir d'una idea original, atrevida, diríem que inèdita en la ciència-ficció, Jordi Gimeno, amb la seva novel·la *El somriure d'un eco*, s'acosta a la paradoxa.

Jordi Gimeno (Barcelona, 1970) és lector de català a la Universitat de Szeged (Hongria) i professor d'idiomes i com a traductor ha col·laborat en traduccions de l'hongarès al català. Amb la seva primera novel·la, *El somriure d'un eco*, va guanyar la XIV edició del premi de ciència-ficció Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró.

A la contraportada del llibre editat per Pagès a la seva col·lecció "Ciència-ficció", dirigida per l'Antoni Munné-Jordà, es pot llegir que la novel·la tracta del "descens a l'infern de l'inspector Guiu Montal, un policia del futur adscrit a l'Ecomissaria, una unitat dedicada a investigar els delictes relacionats amb la tecnologia eco, que permet als vius interactuar amb els morts. Una història que planteja si, quan sigui possible, estarem disposats a marxar per sempre. O si ens permetran fer-ho..."

El somriure d'un eco és una novel·la interessant, que enganxa, i és una lectura imprescindible per als amants de la ciència-ficció, però també per a un lector que demani que una obra el sorprengui.

MG

Mar Bosch Oliveras
Bedlam
Darrere les hores càlides

Bedlam. Darrere les hores càlides de Mar Bosch Oliveras

"Narrativa", 429, Editorial Empúries, Barcelona, gener 2013.

Bedlam és un poblet imaginari i emmurallat, amb nom de manicomi, on la realitat no té gaire res a gratar. Ho exemplifica la decisió arbitrària de l'hivern, que decideix fer un cop d'estat, anticipar-se a la tardor i cobrir el poble de neu i glaç durant una colla d'anys. Aquest deliri climatològic provocarà, entre altres fets admirables, que en Haiku, un nen marró, es torni de color blau.

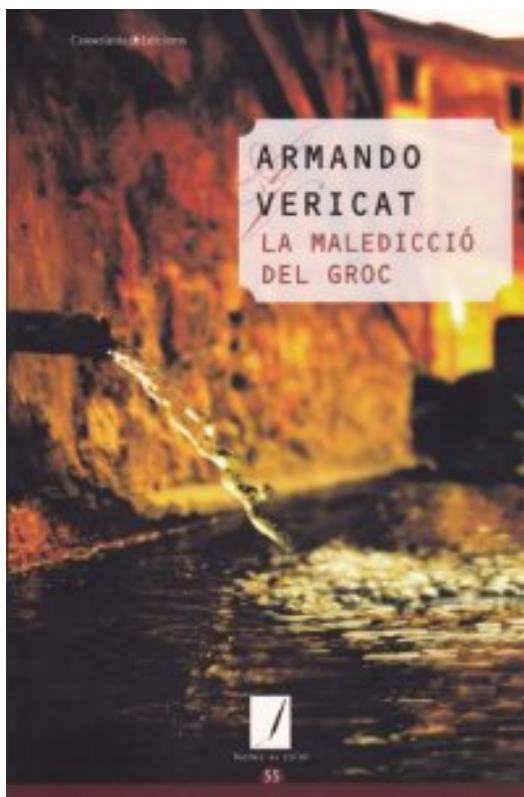
***Bedlam. Darrere les hores càlides* és un gran parc d'atraccions de la imaginació, una muntanya russa trepidant per on circulen el nonsense, el realisme màgic i el surrealisme tragicòmic. En un paràgraf llarg de Mar Bosch hi ha més idees estimulants que en un capítol de molts novel·listes rutinaris. El mateix podem dir de la seva capacitat per a destil·lar aforismes ocurrents (és una metralladora!). O del seu talent per a crear escenaris onírics, poètics i corprenedors com el pou de les coses perdudes, dignes de cineastes visionaris com Tim Burton o Terry Gilliam. Afegim-hi que quan la veu del narrador es disfressa de rondallista, i conviu amb uns diàlegs àgils i enginyosos, l'obra aconsegueix un to fresc, una fluïdesa i una plasticitat**

encomiables.

La facilitat de l'autora per a embastar personatges extravagants, elements insòlits o espais atípics fa que, algunes vegades, el fil conductor de la trama es debiliti sota una allau d'imatges, digressions i connexions brillants. Malgrat aquestes oscil·lacions, Bosch sap com recompondre el teixit narratiu i l'acaba resolent de manera molt satisfactòria.

Aquesta novel·la va guanyar el premi Just M. Casero l'any 2012. El premi es pot enorgullir d'aquest debut prometedor, que amplia el mapa dels territoris extraordinaris per on ens van endinsar Pere Calders i Francesc Trabal.

Sebastià Roig

La maledicció del Groc d'Armando Vericat

**"Notes de color", 55, Cossetània Edicions,
Valls, març 2013.**

Amb *La maledicció del Groc* Armando Vericat (Traiguera, 1970), autor donat a conèixer fa vint-i-cinc anys, ens forneix una considerable novel·la del subgènere que podríem anomenar intriga científica.

L'any 1906, el metge vinarossenc Salvador Borràs es desplaça a Benassal (Alt Maestrat, com Traiguera) per estudiar-ne les propietats de l'aigua, que té fama de guarir les dolences renals. Un plantejament que ens podria fer pensar en el de l'Isen d'*Un enemic del poble* o el Puig i Ferrer d'*Aigües encantades*, però aviat la presència d'una malaltia enigmàtica que consumeix i mata les noies acabades de casar va transformant el doctor Borràs en una mena de Van Helsing enfrontat a la maledicció d'un guerriller carlí de la partida de Cabrera, anomenat el Groc del Forcall, traït i mort pels habitants del poble.

Una novel·la de bon llegir, treballada tant en l'aspecte argumental com en l'escriptura. Potser només gosaríem fer-hi el retret que l'autor no ha jugat a fons, o ha jugat massa confusament, la carta del fantàstic ultraterrenal, una de les nombroses cartes que baralla i juga amb encert: sembla que ni l'autor n'ha quedat satisfet, cosa que li fa

afirmar que "Algunes incògnites s'havien quedat sense resoldre" i "Les persones hem d'aprendre a conviure amb moltes coses que no entenem". D'acord, però els lectors sí que volen entendre les novel·les. De tota manera, la conclusió és que Armando Vericat és un autor a tenir en compte.

amj

La peixera Maiol de Gràcia Clotet

"Escafandre", 3, Edicions del Periscopi,
Barcelona, setembre 2013.

Maiol de Gràcia Clotet (Barcelona, 1972) ha debutat com a novel·lista amb una provatura arriscada. El narrador i protagonista, Josep E., es desperta empresonat i immobilitzat en un espai sense referents, on és interrogat i torturat per uns carcellers que no es deixen veure. Quan força temps després serà alliberat, ho serà en una Barcelona sotmesa a una invisible dictadura que el mantindrà confinat al barri de Gràcia, i a partir

d'aquí empenirà l'aventura individual de sobreviure en un ambient en què ha perdut totes les referències.

Tot i que el plantejament, l'estructura, el ritme, el llenguatge, tots els elements són en principi adequats, i que té idees valentes i interessants, la novel·la no acaba de lliscar per algunes indefinicions, algunes inconseqüències, un excés d'autocomplaença i algunes decisions discutibles que en distancien el lector. Potser el problema de base és la indefinició entre fer una distopia com *1984* d'Orwell, que hauria demanat una més gran definició del canvi històric i temporal, o fer una obra obertament simbòlica com *Totes les bèsties de càrrega* de Pedrolo, que hauria demanat suprimir la localització explícita en una població determinada per la geografia i la història.

De tota manera, el treball de Maiol de Gràcia mereix tot el respecte, més que més pel risc que ha afrontat en una primera novel·la, i també mereix tota la confiança en productes futurs.

amj

Terra inhòspita. Barcelona 2048 de M. Dolors Millat

"Escafandre", 4, Edicions del Periscopi,
Barcelona, setembre 2013.

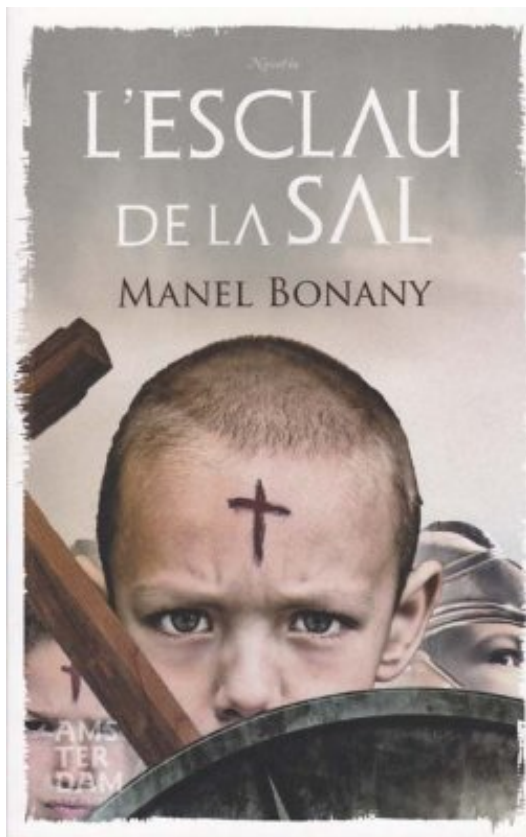
M. Dolors Millat (Sort, 1953), de qui al butlletí 32, l'estiu de 2012, comentàvem la primera novel·la, una incursió del fantàstic dins la quotidianitat, ara ha publicat una distopia situada en un futur proper.

Després que el poder financer s'ha imposat damunt el poder polític, la forma de govern és la

Netkràcia i s'ha establert l'e-societat. La banca i les grans empreses de les noves tecnologies han abolit els antics estats i els han substituït per les seves àrees d'influència. Gairebé totes les transaccions es fan per mitjà de la xarxa, que facilita el control de tots els moviments de la gent. L'any 2039 sorgeix Draco (Draco revolució anti control organitzat), el moviment subversiu que combat el sistema i prepara el dia del Dol (Destrucció on line).

Potser a algú l'atabalaran les reiteracions i l'acumulació de descripcions de cada andròmina i cada innovació futuristes, o trobarà sobrer la melodramàtica exploració del XIX, però els darrers capítols clouen dignament la novel·la.

amj

L'esclau de la sal de Manel Bonany

Amsterdam, Ara llibres, Badalona, setembre 2013.

Manel Bonany és escriptor i guionista. Ha treballat en equips de guió en sèries de TV3 com "Majoria absoluta", "El cor de la ciutat", "Estació d'enllaç" o "Ventdelplà", també col·labora a "La Riera", que s'emet actualment. Tot i que havia publicat un llibre de relats a Quaderns Crema, titulat *Habitació zero*, aquesta és la seva primera novel·la.

L'acció de la novel·la se situa l'any 303 després de Crist, a la Tàrraco romana. És una època confusa, de guerres i lluites intestines, la que viu Nigre, que és un esclau que treballa a les mines de sal. El somni del jove esclau és aconseguir la llibertat i viure amb la noia que estima des de petit.

Un esdeveniment trasbalsa la vida d'aquell racó de món, una bèstia estranya, un ésser espantós escampa la mort a la contrada i sembla el terror entre els seus habitants. Aquest monstre, segons explica el mateix autor, "és una aclucada d'ull" a la llegenda de sant Jordi.

La novel·la està escrita en un to realista i posa de manifest la feina de documentació sobre l'època descrita perquè l'autor, per a fer la narració més convincent, ens vol mostrar com era la vida quotidiana de la gent senzilla en aquest període històric. A més de llegir diverses publicacions, Bonany es va entrevistar amb alguns historiadors: "Mentre anava escrivint, els plantejava les preguntes que em sorgien, i moltes les havien de buscar", explica. I això es nota en el resultat final, perquè la lectura ens situa perfectament en aquell temps pretèrit amb detalls i explicacions del tot convincents.

El resultat és una excel·lent novel·la tant per a gaudir d'una trama ben narrada com per a reflexionar sobre el caràcter intemporal de la injustícia social i els àvids interessos dels poderosos.

MG

El cementiri de Gerard Guix

**"Clàssica", 992, Columnna Edicions,
Barcelona, octubre 2013.**

Als butlletins 5 i 6 vam comentar l'estrena i l'edició respectivament, l'any 2007, de l'obra de teatre *Gènesi 3.0*. L'autor, Gerard Guix (Vic, 1975), no va quedar satisfet dels canvis que hi va haver de fer per estrenar-la, i ara, després d'haver publicat la trilogia de terror i fantasia que li comentàvem al butlletí passat, ha publicat una versió novel·lada de la seva idea primitiva, amb el títol amb què havia guanyat el premi Fundació

Romea de textos teatrals, *El cementiri*.

La novel·la guarda l'estructura teatral inicial, d'escenari únic i escenes dialogades dels dos únics personatges (més la intervenció episòdica d'un altre personatge, que a l'obra teatral es desdoblava, i el diàleg final en un altre escenari). En un futur en què el canvi climàtic i la contaminació han reduït l'espai terrestre habitable, està rigorosament prohibit enterrar els cadàvers, pel problema d'espai, i es premia el suïcidi, com a acte solidari per a alleujar la superpoblació. Isobel, la noia, pel que sembla, pretén cometre la transgressió d'enterrar el cadàver de la mare al cementiri/museu que regenta Travis, el noi.

Amb l'actuació final, la novel·la guanya en contundència respecte a l'obra teatral. Gerard Guix hi demostra que té imaginació per a crear riques realitats parel·les, més que no pas disciplina per a sotmetre's a les lleis de la realitat, ni que sigui una realitat que ell mateix hagi creat, i que està més dotat per a les belles i arravatades escenes líriques que no per als plantejaments polítics i socials. Si fa no fa com li passava al

poderós individualista Hemingway, que naufragava en els benintencionats relats de compromís polític.

Una novel·la tanmateix recomanable i de bon llegir, tot i la possible incomoditat que pot provocar la crida al "dia que ens rebel·lem contra el progrés".

amj

Les cròniques del déu coix de Joan-Lluís Lluís

"A tot vent", 601, Proa, Barcelona, octubre 2013.

Al butlletí núm. 13, de novembre-desembre 2008, a propòsit d'*Aiguafang* de Joan-Lluís Lluís ja vam comentar la seva aproximació a diversos gèneres. Ara, amb *Les cròniques del déu coix* ens presenta una faula mitològica, cruenta, com diu la contracoberta del llibre, però de lectura ben gratificadora.

La idea és que amb la implantació del monoteisme cristià la gent va deixar d'oferir sacrificis als déus del panteó grecoromà, que es nodrien del fum que els n'arribava i, sense aquest nodriment, van anar morint de fam. Hefest, el déu lleig i coix, i que a més treballa a la farga de sota l'Etna, "el déu dels invents", com es reivindica, s'hauria espavilat a sobreviure fins al nostre temps, a còpia de trafiquejar amb mortals de les diferents èpoques.

Més enllà d'una preciosa sàtira anacrònica, la breu novel·la de Joan-Lluís Lluís és una reivindicació de la tolerància -"nosaltres, tan violents com érem, tan capriciosos, mai vam ordenar a cap mortal de matar o morir en nom nostre"- i sobretot, per damunt de les creences, una defensa de la redempció per la cultura.

amj

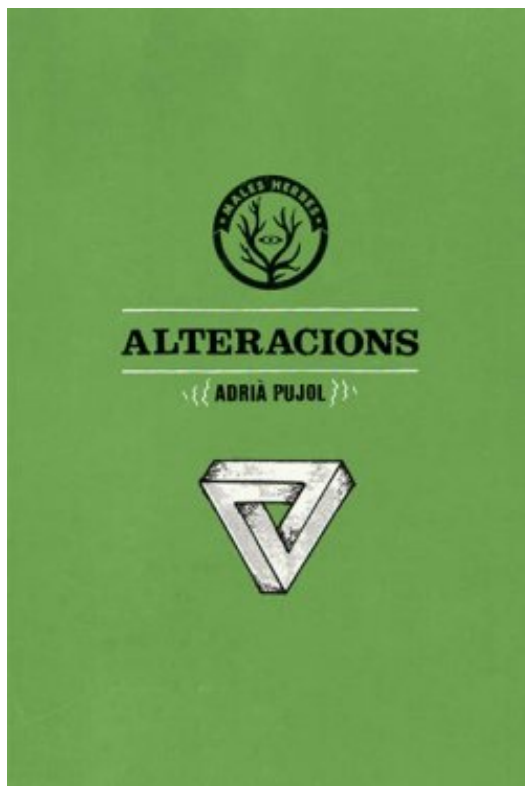
KM 11 de diversos autors

"Narrativa", 83, Cossetània Edicions, Valls, març 2013.

Amb el subtítol "Relats d'abans de la independència", aquest volum se suma a la gran quantitat de textos que, ja des dels inicis remots de la ciència-ficció catalana, tracten del nostre futur col·lectiu des de visions properes a l'anticipació, la utopia i la distopia i altres subgèneres afins. Val a dir que en aquest cas, com que l'objectiu no és específicament futurista, dels onze relats, només quatre directament i dos una mica al límit entren dins el nostre camp.

"Abans" de Cristina Clemente (Barcelona, 1977) se situa en un futur en què una àvia i un nét miren fotos antigues i comenten fets d'un passat que per al lector representa un hipotètic esdevenidor; "CSI Catalunya" de Joan Martí (Cambrils, 1965) descriu l'ambient d'un partit de futbol de la selecció catalana contra l'espanyola a Madrid l'any 2050; "No em posis gel al whisky" de Jordi Roca (Girona, 1971) explica la troballa del timbaler del Bruc congelat dins un bloc de gel en un avenc del Pedraforca; "El campament" d'Isaac Albesa (Reus, 1970) mostra un poble reconstruït al Pirineu on es formarien els cadells de la nova nació; "Tenebrae" del periodista esportiu Lluís Simon (Salitja, 1971) s'acostaria al gènere fantàstic per la referència al vampirisme, i "Identitat i innovació" de Joaquim Queralt (Montblanc, 1969), per la invenció del país d'Alliòlia.

amj

Alteracions d'Adrià Pujol

"Distorsions", 8, Editorial Males Herbes,
Barcelona, octubre 2013.

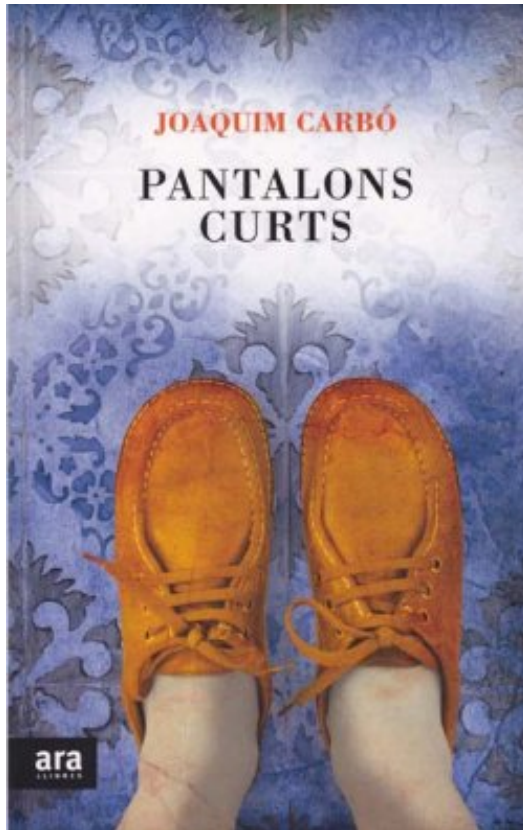
La periodista catòdica Bibiana Ballbé ha fet forrolla. Reconvertida en gestora cultural, ha decidit convertir els artistes i els literats del país en els extres d'un gran sarau televisiu, *fashion* i *cooltoral*. Sens dubte, l'episodi podria haver figurat al conte llarg "L'esborrany", d'Adrià Pujol, dedicat als mecanismes del triomf social en els cenacles culturals de casa nostra. El seu protagonista, Jordi Capelleta, locutor radiofònic i autor d'una novel·la premiada, es dedica a perdre el cul planificant com col·locar l'esborrany d'un nou llibre a l'editora totpoderosa Milena Pómez, exconsellera de Cultura, *coolhunter* i tigressa sexual.

A mesura que la narració avança, i la mediocritat creativa del locutor es fa evident, aquest es troba immers en una situació delirant, que té ressons de la de Jim Carrey a *El xou de Truman*. De cop i volta, tot el món que l'envolta -i el de més enllà- sembla tenir accés al que fa i deixa de fer en la seva vida privada. El succés contribueix a desestabilitzar Capelleta de mica en mica, polvoritzant les seves ambicions professionals.

De fet, en alguns dels contes de Pujol la irrupció sobtada del fantàstic té aquests efectes devastadors: acaba subvertint i capgirant la realitat. En altres ocasions, la distorsió neix de la barreja entre els nivells de la ficció i els de la suposada realitat. Gràcies a això, el lector descobrirà que Miguel de Cervantes té números per a convertir-se en personatge literari, o que la combinació d'una carretera secundària, un cotxe amb una parella de pixapins, un pagès, Déu i el Diable, pot generar bifurcacions curioses de la línia de l'espai i del temps.

"L'esberrany", sens dubte, és la columna vertebral del volum. Però el Pujol més potent és el de les peces breus i concentrades que el complementen. "Quatre variacions sobre la velocitat", "Finestres passant" o "Dos contes i un embrió" demostren el seu domini del conte curt, un medi artístic on, n'estic convençut, pot oferir-nos una allau de meravelles insospitades.

S.R.

Pantalons curts de Joaquim Carbó

"Memòries d'on vinc", Ara llibres, Badalona, setembre 2013.

Dins una nova col·lecció d'Ara llibres, que invita escriptors veterans a narrar els records d'infantesa, l'estimat i admirat Joaquim Carbó explica els seus primers anys, des del naixement, per circumstàncies familiars, al poble de la mare, Caldes de Malavella, la guerra quan ell tenia quatre anys, amb les obligades trajectòries diferents dels pares, la postguerra amb la detenció i l'empresonament del pare, fins a la fi d'una infantesa passada entre el pis del carrer de Dénia, al barceloní barri de Sant Gervasi, i els estiuueigs a

Caldes.

Naturalment, al costat del futbol, amb la fidelitat al Club Esportiu Europa, Carbó ens explica la seva seducció ben primerenca per la literatura i els llibres i l'evasió al cinema: "En una ocasió que hi projectaven una versió del *Doctor Frankenstein* [...] em vaig oblidar que el temps passava i em vaig quedar a veure-la dues vegades, a més de la que projectaven de complement. Hi havia entrat a les tres de la tarda i a la sortida, cap a les nou del vespre, vaig trobar el pare pel carrer, a la rambla del Prat, caminant amunt i avall, ben preocupat [...]. La broma em va costar un parell de mesos castigat sense sessió de tarda."

Una lectura deliciosa, divertida i commovedora.

amj

grumets

Cinc dies en un altre planeta

Salvador Macip / Carme Sala

laGalera50

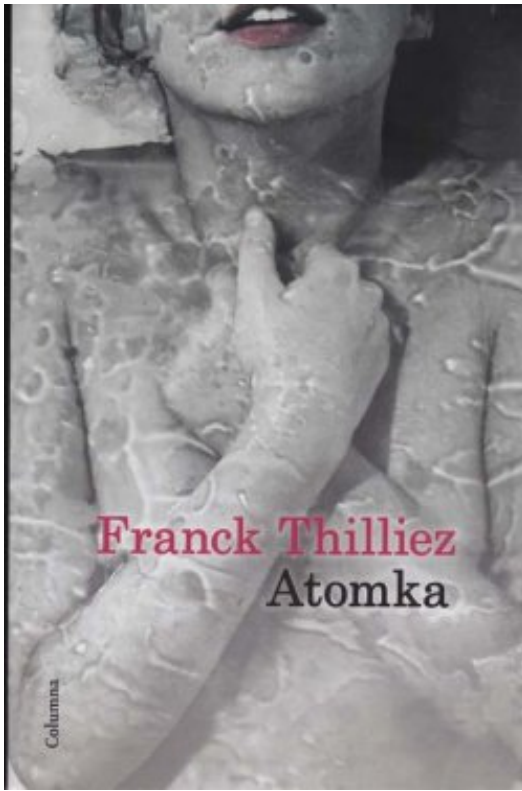
Cinc dies en un altre planeta de Salvador Macip

Dibuixos de Carme Sala

"Grumets+6", 227, La Galera, Barcelona, juny 2013.

A *Cinc dies en un altre planeta* Salvador Macip proposa un intercanvi de mainada entre una família d'aquí i una de vés a saber tu quina galàxia. El conte, curtíssim, agafa embranzida gràcies a les il·lustracions de Carme Sala, plenes de figures simpàtiques, acolorides amb sensibilitat. La trama, que avança en paral·lel, ens mostra les diferències que hi ha entre viure a la Terra o en un planeta desconegut i, de passada, ens recorda que les mascotes, les d'allà i les d'aquí, són unes criatures molt enyoradisses. Un present idoni per a fer-lo cagar al tió.

S.R

Atomka de Franck Thilliez

Tr. Jordi Boixadó

"Clàssica", 973, Columnna, Barcelona, març 2013.

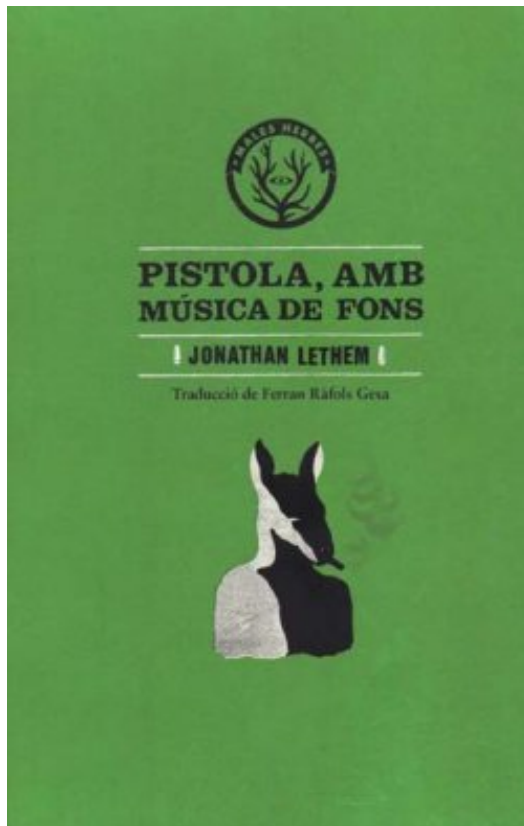
Al butlletí 31, de primavera de 2012, presentàvem les dues novel·les anteriors de Franck Thilliez (Annecy, 1973), *La síndrome E* i *Gataca*, intrigues policíaqües damunt plantejaments de ciència-ficció a càrrec del comissari Franck Sharko i la tinent de policia Lucie Henebelle. Comentàvem que al final de la darrera quedava un crim per resoldre, que és una de les intrigues que estructuren el tercer lliurament que se n'ha

traduït, *Atomka*. Però, com en les dues novel·les anteriors, la intriga principal és un argument de ciència-ficció.

En aquesta ocasió, el cas a resoldre el desencadena l'assassinat d'un periodista, que troben torturat i mort dins un congelador, crim que aviat es relaciona amb el d'algunes dones que apareixen mortes dins llacs glaçats, i alhora amb la troballa d'un nen amb el cos fortament irradiat i que té a veure amb una periodista aparentment desapareguda. Les investigacions apunten a experiments sobre cardioplegia freda o hipotèrmia terapèutica i animació suspesa, i prèviament un pròleg ens ha posat sobre la pista de la desgràcia de Txernòbil i d'un misteriós manuscrit científic. L'obra, inicialment d'intriga, desemboca en una autèntica novel·la negra, negríssima, en un context d'especulació científica.

Amb aquesta novel·la Thilliez confirma les qualitats que apuntava a les precedents. La documentació que fa anar és espectacular i la quantitat de trames i subtrames que barreja fa ballar el cap. No dubtem de recomanar-ne la lectura a qualsevol afeccionat a barrejar ciència-ficció i gènere negre, tot i que pugui quedar aclaparat pel descens als àmbits més foscos de la follia, la perversió i la maldat: "El mal atreu el mal", comenta en Sharko amargament.

amj

Pistola, amb música de fons de Jonathan Lethem

Tr. Ferran Ràfols Gesa

"Distorsions, 7, Editorial Males Herbes,
Barcelona, setembre 2013.

Jonathan Lethem (Nova York, 1964), company de
lletra de Michael Chabon (Washington, 1963), va
debutar a la novel·la l'any 1994 amb aquest títol
que ara han publicat, ben coherentment amb la
seua línia editorial, Les Males Herbes. Fa anys
Eduard Castanyo li va traduir *Encara no
m'estimes*, curiosament també amb la presència
d'un cangur.

En Metcalf (no té res a veure amb el personatge del mateix nom d'*Hipnofòbia* de Salvador Macip, o sí?) és un inquisidor privat, un perdiguer d'un futur en què els inquisidors de l'Oficina són els únics autoritzats a interrogar, atès que fer preguntes és considerat de mal to. També és un temps en què els animals evolucionats fan les feines que no volen fer els humans, des de vigilants fins a pinxos dels gàngsters, però també de companyia sexual o fins i tot d'inquisidor privat; hi ha nens mutants, i els condemnats per la justícia són congelats temporalment, si tenen sort, o sotmesos a un il·legal implant d'esclavatge. En un món confessadament deutor d'Orwell i de Dick, doncs, i també diríem de Gibson, en Metcalf duu a terme tossudament una investigació a la manera del Chandler de *La clau de vidre* (una altra influència confessada), en una novel·la molt negra en què cada catifa que s'aixeca mostra un grau més de corrupció i fa pensar que "podia resoldre el cas, però si el que volia és salvar la pell, potser em convenia més no fer-ho".

Un brillant exercici de confluència de dos gèneres amb seguidors exigents.

amj

El joc de l'Ender d'Orson Scott Card

Tr. Frederic Vázquez Fournier
"Nova", Ediciones B, Barcelona, octubre
2013.

Si més no des de 1981, quan es va publicar en castellà a Barcelona *Un planeta llamado traición*, Orson Scott Card (Richland, Washington, 1951) és entre nosaltres un dels noms grans de la ciència-ficció per als lectors del gènere. L'any 2002 es va publicar en català, en traducció d'Àfrica Rubiés, una tria de contes de Card, *Retrets i lloances*, l'últim relat dels quals és justament "El joc de l'Ender", un conte multipremiat que va donar lloc a

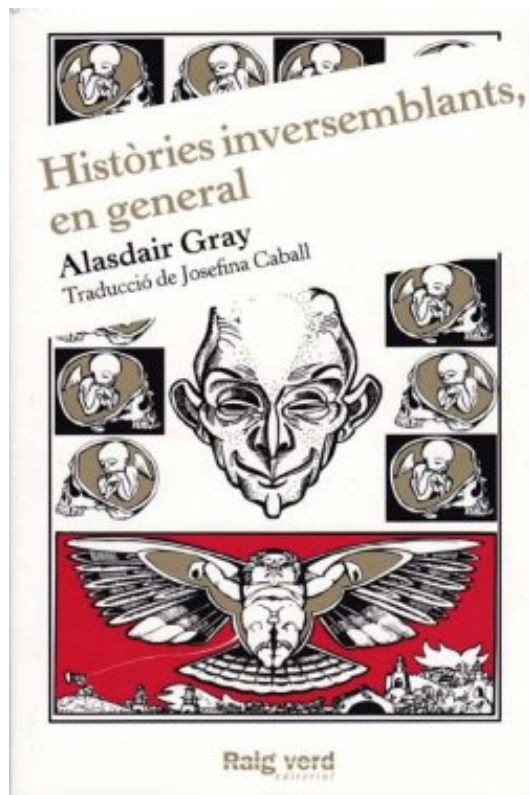
la novel·la, amb les diverses continuacions; també, fa poc, a un còmic en dos volums, i ara al film, que el butlletí comenta a la secció corresponent.

La primera novel·la que esmentàvem s'obria amb uns agraïments de Card als amics que li havien fet llegir Tolkien, Asimov, Lewis i Bradbury. *A El joc de l'Ender* Card es manté fidel als seus mestres, amb una exhibició d'imaginació desplegada rigorosament, justificada amb versemblança científica i amb un tou de reflexió ètica i de responsabilitat social.

En un món amenaçat per la invasió dels insectors, i en què només es permet tenir dos fills, l'Ender és el tercer fill d'una família, triat per a ser enviat a instruir-se en una escola militar a l'espai, on serà sotmès a proves cada vegada més difícils i a simulacions més exigents, que venç amb les seves aptituds excepcionals.

L'estrena del film basat en l'obra de Card ha propiciat que finalment puguem llegir en català aquesta novel·la, que provoca addicció al gènere.

amj

Històries inversemblants, en general d'Alasdair Gray

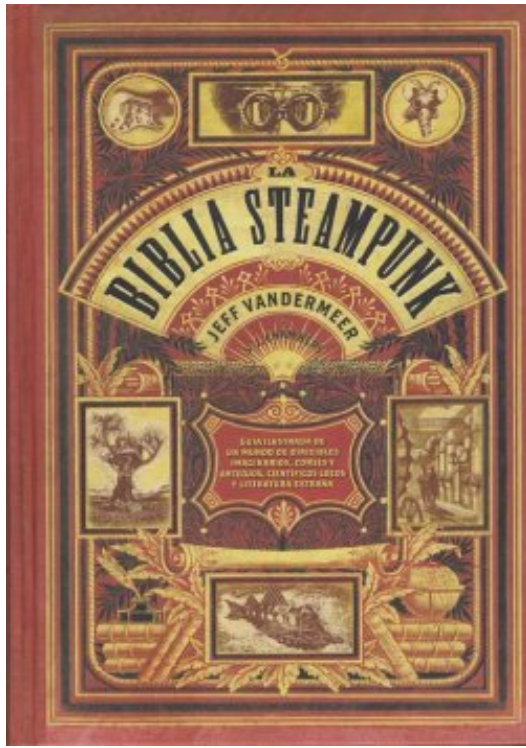
Tr. de Josefina Caball
"Raigs globulars", 8, Raig verd editorial,
Barcelona, maig 2013.

La nota biobibliogràfica ens informa que les obres d'Alasdair Gray (Glasgow, 1934) "combinen els elements realistes i polítics amb la fantasia i la ciència-ficció, i inclouen, a més, un original ús de la tipografia i de les seves il·lustracions", i que Anthony Burgess el va qualificar del "millor autor escocès des de Sir Walter Scott".

El sorprenent volum *Històries inversemblants, en general* inclou catorze textos, escrits al llarg de vint-i-cinc anys, alguns amb jocs tipogràfics (singularment l'interessant exercici d'estil "Logopandòcia", també amb algun joc gràfic joycià), tots amb il·lustracions, fins que els dos darrers, complementaris, són pràcticament una il·lustració, repetida amb oposició simètrica, amb peu, a la manera dels acudits. Si bé els primers relats poden fer pensar, per les idees i la tècnica de quotidianitat sorprenent, en alguns contes de Pere Calders o de Josep Albanell, gradualment Gray ens va introduint en un ambient de transgressió implacable, fins en les narracions més previsibles, com és el cas de "La comèdia del gos blanc", en ocasions amb referències exòtiques, bíbliques o orientalistes, com en alguns relats de Poe o de Kafka, inspirador confés de les al·legòriques "L'origen de l'eix" i "La fi de l'eix" (de les més plenament de ciència-ficció, juntament amb l'esmentada "Logopandòcia" i "La causa d'alguns canvis recents"), i de la trasbalsadora, i per mi la joia d'un volum que en conté moltes, "Cinc cartes des d'un imperi oriental", una exhibició de mestria literària gairebé descoratjadora. Gray qualifica aquests tres relats com "ampliacions decoratives del que Kafka va esbossar a la perfecció".

Una d'aquestes lectures que ens fan plantejar que, havent-hi llibres com aquest, quina necessitat hi ha d'escriure'n de nous?

amj

La biblia Steampunk de Jeff Vandermeer i S.J. Chambers

Tr. Agustín Lozano de la Cruz
Edge Entertainment, Sevilla, 2013.

Vet aquí un d'aquests llibres preciosos, i alhora útils, que us poden solucionar algun regal de les festes que vénen. Impecablement editat, és una ben completa guia del moviment Steampunk, un terme encunyat el 1987 per K.W. Jeter per a definir el subgènere de la ciència-ficció ambientat a l'època victoriana. Sorgeix, doncs, ben a retaló del Cyberpunk, els practicants es reclamen hereus directes de Verne i Wells, i aquí també de Poe i de l'incombustible Michael Moorcock, reclamat com a "padrí modern" del moviment, un moviment que s'arrisca a morir d'èxit pel vessant de les festes socials de gent disfressada, les dones amb cotilla i lligacama i els homes amb caçadora i ulleres d'aviador, que n'és l'expressió més vistent.

Efectivament, el subtítol del llibre ja l'anuncia com a "Guía ilustrada de un mundo de dirigibles imaginarios, corsés y anteojos, científicos locos y literatura extraña" (fixeu-vos que la literatura va en darrer lloc), però el contingut és més ampli, documentat i enciclopèdic. Aquesta n'és la llista dels capítols: Es un un universo de relojería, Victoria; Un viaje imaginario al pasado; Rechinantes hombres de metal, dirigibles barrocos y mundos mecánicos; Desde Forevertron al cohete de rayos y más allá; Permanentes, anteojos, corsés, guitarras de relojería y dirigibles imaginarios; Linternas mágicas, ejércitos robóticos, diapasones gigantes y castillos ambulantes; El futuro del Steampunk; a més d'una nota informativa de la biobibliografia dels autors, un imprescindible índex tant d'obres i autors com de conceptes i un aparat gràfic enlluernador, i també de tant en tant quadres informatius de subgèneres, manualitats, recomanacions de vestuari o repertoris musicals.

En definitiva, una útil eina de consulta a més d'un bonic llibre-objecte.

amj

Gravity

Alfonso Cuarón, EUA, 2013.

Gravity no és una pel·lícula de ciència-ficció. Que aquesta ressenya es publiqui en aquest butlletí electrònic només ho justifica el fet que l'escenari de l'acció i els detalls de l'ambientació són propis d'una bona part dels films de ciència-ficció. Això no obstant, hi ha dues especulacions que també l'apropen al gènere: l'existència d'una estació espacial xinesa (l'estació Tiangong s'espera que es posi en òrbita cap al 2020, la qual cosa situa el film en un futur proper) i la destrucció d'un satèl·lit rus que es converteix en ferralla còsmica (i letal, al film).

La fotografia i l'escenografia, en general, són precioses, i en 3D un espectacle recomanable i digne de veure. Tot fa que l'espectador, des del primer moment, se senti traslladat amb els protagonistes de l'acció en aquest espai d'ingravedesa que té com a rerefons omnipresent la superfície canviant de la Terra.

Matt Kowalski (George Clooney), astronauta experimentat, i la doctora Ryan Stone (Sandra Bullock), enginyera mèdica sense experiència en missions espacials encarregada de reparar el software del telescopi espacial Hubble, són els dos únics protagonistes dels noranta minuts de metratge. Els seus diàlegs breus, informals, malgrat la gravetat de la situació, combinats amb la història personal de l'enginyera Stone (potser el més previsible del film, però que li confereix la càrrega sentimental necessària perquè funcioni), provoquen l'empatia amb l'espectador en una situació de supervivència extrema: manca d'oxigen, solitud còsmica i esperança gairebé nul·la de supervivència.

La millor escena del film, sens dubte -precedida per una que ho podria haver

espatllat tot-, s'esdevé dins l'estació xinesa, quan l'enginyera sintonitza una conversa amb un pescador inuit: la intensitat del moment, la ingravidesa d'un fluid corporal genuïnament humà...

El director mexicà Alfonso Cuarón ja havia realitzat abans dos films de ciència-ficció i fantasia: l'adaptació de la tercera novel·la (i potser la millor) de la saga Harry Potter, *Harry Potter i el presoner d'Azkaban* (2003), i *Children of Men* (2006), a partir de la novel·la del mateix nom de P.D. James. Amb *Gravity*, Cuarón aconsegueix un film comercial, preciós, efectiu i proper a la ciència-ficció.

Jordi de Manuel

**El
juego
de
Ender
Gavin
Hood,
EUA,
2013.**

Quasi trenta
anys ha

trigat Hollywood a portar a la pantalla *El joc de l'Ender*, el clàssic de la ciència-ficció d'Orson Scott Card. Els que havíem llegit la novel·la vam rebre l'anunci del seu pas al cinema amb un cert escepticisme, considerant que de la indústria del cinema nord-americà han sortit tant obres molt encertades com veritables pífies. *El juego de Ender* és de les encertades.

El primer que es pot afirmar és que la pel·lícula és una adaptació bastant fidedigna de la novel·la. Això, és clar, considerant que l'havíem llegida fa anys -va ser publicada els anys vuitanta- i no hem tornat a fer-ne una relectura per comparar. La primera impressió, però, és que l'adaptació segueix la novel·la original tant en l'esperit com en la trama, malgrat la dificultat que en un metratge de dues hores es

puguin encabir les complexitats de la novel·la d'Orson Scott Card.

L'any 2070 la humanitat està en guerra amb una raça extraterrestre coneguda com els Insectors. Després del fracàs de la Primera Invasió els Insectors llancen una Segona Invasió, més poderosa i devastadora que la primera. La invasió es avortada *in extremis* gràcies al talent d'un estrateg, el coronel Mazer Rackham. Però, després de dècades, el conflicte segueix latent i la humanitat encara s'enfronta al perill dels Insectors i als seus possibles plans d'invasió. I aquí apareix Ender.

Andrew Ender Wiggin és un nen prodigi, reclutat per la Flota Internacional per entrenar-lo com a futur líder en la guerra contra els Insectors. Ender és el tercer de tres germans en una societat amb restriccions de natalitat per l'excés de població i en la qual les famílies no poden tenir més de dos fills. Ender va ser engendrat amb permís del govern, ja que els seus germans van ser uns genis, i amb la condició que quan tingués sis anys vindrien a buscar-lo per instruir-lo i convertir-lo en el millor comandant de la història.

Amb aquest material, el director, Gavin Hood, aconsegueix una cinta d'una gran fluïdesa narrativa que es recolza en un guió coherent, amb una dosi justa de diàlegs i d'acció. A tot plegat cal afegir-hi un bon treball dels actors, sobretot el jove Assa Buterfield, que confegeix un Ender creïble, i els veterans Harrison Ford i Ben Kinsley.

Són especialment interessants les seqüències d'entrenament a la sala sense gravetat de l'Alt Comandament, i també les escenes del combat final, perquè es mantenen fidels a la novel·la d'Orson Scott Card.

En definitiva, *El juego de Ender* fuig de la mediocritat, dels guions incoherents i del culte als efectes especials de molts films de ciència-ficció que s'han estrenat aquest any.

MG

Seqüències memorables

Tant de bo hagués estat ciència-ficció. *Cabaret*. Bob Fosse, 1972 (VO)

CÒMIC

LES BRIGADES DU TEMPS

Guió de Kris i dibuixos de Bruno Duhamel
Editorial Dupuis.

No sé pas si l'àlbum que ressenyo i que recomano ha estat editat en castellà. Malgrat els meus esforços, no he estat capaç de trobar-lo. L'àlbum *1492, Al oeste no hay nada nuevo!*, jo l'he pogut llegir en aquesta llengua perquè l'he trobat a la xarxa. Després he vist que a França l'editorial Dupuis ja ha publicat dos àlbums després que la sèrie hagués aparegut al "Journal Spirou" sota el nom, abandonat, de *Agence temporelle*

Confesso que no tinc cap referència dels treballs anteriors dels seus autors. A la fitxa de l'editorial consta que, de moment, no disposen de cap biografia ni de l'un ni de l'altre.

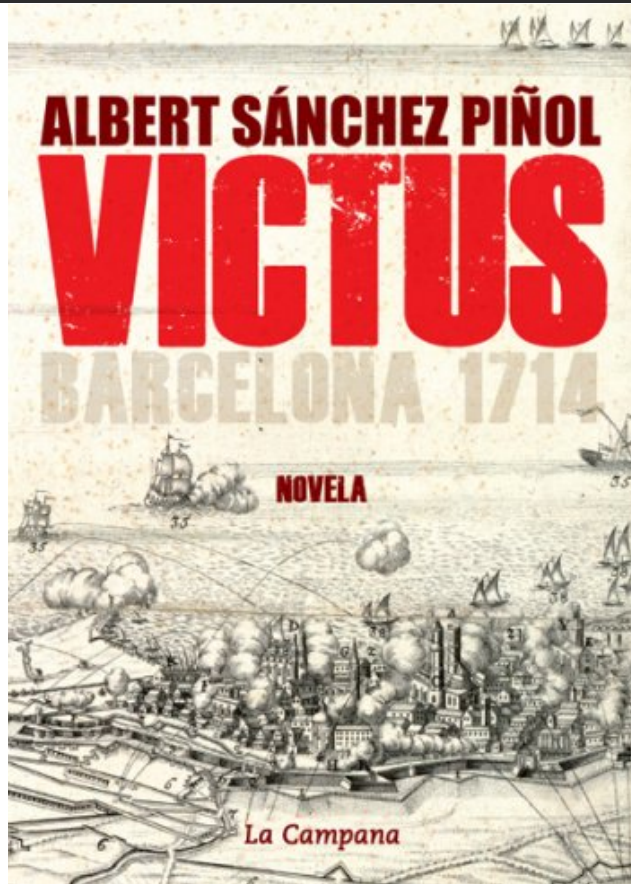
Tanmateix, cercant per la xarxa podem saber que Bruno Duhamel va néixer a Mont Saint-Aignan el 1975, va estudiar a la facultat d'arts plàstiques Saint-Charles a París i després a l'École européenne supérieure de l'image d'Angulema. Aquesta no és pas la seva primera sèrie. Podem citar, sense ser exahustius, dos volums de *Kochka* (2003, Éditions Paquet), *Harlem* (2006, Éditions Vent d'Ouest), *Je suis pas petite!* (2007, Éditions La Boîte à bulles) i *Le Père Gonot* (2009, Éditions Delcourt). Cap d'aquestes editada al nostre país. De Kris, el guionista, no n'he pogut trobar res, ni tan sols el seu cognom.

1492, Al oeste no hay nada nuevo!, és ciència-ficció en estat pur. Tot just començar ens trobem a bord d'una nau llegint el diari de Colom, dues pàgines després veurem unes imatges conegudes de sobres: tres naus ancorades i tres xalupes plenes de remers, amb un home dret a la proa d'una portant l'estendard dels Reis Catòlics, estan a punt de posar peu a terra en una paradisiaca illa plena de palmeres. Colom obre el braços i cau de genolls, però no és el que sembla. En aquest moment la Història ha sofert un canvi de proporcions gegantesques i inesperades. Només hem de girar pàgina per passar de les aigües tranquil·les del Carib a la negror de l'espai que envolta una gegantesca estació espacial on hi ha instal·lada l'organització creada per a evitar i corregir possibles ucronies.

Si sou seguidors i admiradors de l'excel·lent sèrie "Valerian" de Pierre Christin i Jean-Claude Mézières hi veureu de seguida la influència damunt la que comento, tant pel guió com pels dibuixos. Jo, que sóc un admirador declarat de la primera, no dubto a recomanar la lectura de la segona: segur que gaudireu del seu sentit de l'humor i de la seva ironia. Sense oblidar pas els seus intel·ligents suggeriments sobre les conseqüències de qualsevol acció, per insignificant que sembli, en l'esdevenir d'una gran part de la humanitat. Si, tal com va dir algú, la ciència-ficció és el tipus de literatura que intenta donar respostes a la pregunta "què passaria si...", aquest còmic n'és un bon exemple.

Tal com he dit més amunt, només puc recomanar-vos estar amatents per si algun dels nostres editors descobreix aquesta joia i es decideix a publicar-la aquí. De moment teniu dos recursos: comprar l'original a França o cercar-lo a la xarxa en espera de tenir sort. Mentre espereu sempre podeu fer-vos-en una idea [clicant aquí](#).

Toni Segarra

Enamorats de la realitat

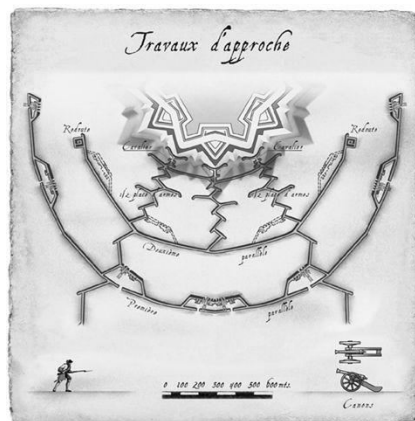
Encara sonen els ecos a les tertúlies literàries d'una de les novel·les més originals i valuoses de la literatura catalana dels darrers deu anys: *Victus* d'Albert Sánchez Piñol. Els puristes diran que, si l'original va ser escrit en castellà, no es pot considerar literatura catalana; en tot cas, diuen, és cultura catalana. Ja van fer servir aquest argument per justificar, probablement amb molta raó, que Luis Goytisolo, Eduardo Mendoza o Juan Marsé no anessin a

Frankfurt. Amb alguns dels meus amics que defensen aquestes posicions hi estic d'acord quan es tracta de definir què és la literatura catalana, però m'hi vaig barallar quan em van sortir amb la collonada que, home, sí, *Victus* m'ha agradat, però m'ha cansat tanta explicació sobre els enginyers, les fortaleses i les trinxeres. Aleshores jo els deia que, precisament, una de les grans de la novel·la és com descriu la tasca de l'enginyer militar i, sobretot, com la tecnologia del moment determina la vida i la mort de ciutats, militars i civils.

-¡Aspirante Zuviría! -clamó Armand-. Está ciego. Un ingeniero que no sabe ver no es un ingeniero. Si hubiera estado atento habría dado una respuesta más digna que ese vago, miserable, "cosas que colgaban". ¿Qué cosas? ¿Cuántas? ¿En qué orden, altura y profundidad?

[...]

El objetivo consistía en excavar una inmensa obra, la llamada "Trinchera de Ataque", que se acercara a los baluartes. Para impedir que los zapadores fueran alcanzados por el fuego enemigo, la trinchera tenía que ser lo bastante profunda para ocultarlos. Y para evitar el fuego de enfilada, debían extenderse en paralelo a las murallas. Por ese motivo las trincheras principales recibían el nombre de "paralelas". Con tres grandes paralelas, unidas por conductos de enlace en zigzag, bastaba para alcanzar las murallas. Las obras adquirían un dibujo muy característico. Ante una fortaleza de diseño perfecto, así sería la trinchera perfecta.

Fragments com aquests són dignes de passar directament a una antologia de textos literaris de contingut tecnocientífic. Als que després de llegir *Victus* segueixin pensant que la tecnociència no és matèria literària de primer ordre, els recomano que s'apliquin el fragment següent, canviant la paraula "enginyer" per la paraula "home/dona de cultura":

-Si quieres ser ingeniero -dijo- tienes que estar siempre atento, y para estar siempre atento tienes que enamorarte de la realidad.

Jordi Font-Agustí

OPINIÓ

L'Estudi preliminar d'Antoni Munné-Jordà a "Futurs imperfectes. Antologia de la ciència-ficció"

Futurs imperfectes
Antologia de la ciència-ficció
Comentada per Antoni Munné-Jordà

"Provoca esgarrifances", va deixar dit Sebastià Roig en el Butlletí precedent. L'he llegit diverses vegades, aquest assaig que fa de pòrtic a *Futurs imperfectes*, plena d'admiració per la valuosa i condensada informació que s'hi dona sobre la ciència-ficció. En una seixantena de pàgines que titula "La ciència-ficció: una visió catalana", Antoni Munné-Jordà fa un estudi meticulós i detallista d'un gènere tan menystingut, fins fa ben poc, negligit i gairebé invisible a les llibreries i als guardons literaris nostrats.

A la contraportada ja s'informa el lector que "Aquest volum presenta la panoràmica històrica més completa de la literatura de ciència-ficció escrita en català, des del darrer quart del segle XIX fins al 2012", però al meu entendre l'autor fa molt més. Fragmentant aquest assaig en set barnilles cronològiques, que s'obren com un ventall, escenifica la cartografia de la ciència-ficció, tot partint dels precedents vuitcentistes dels contes de Hoffmann (1776-1822) amb autòmats i el món de la meravella que, segons diu l'autor de *Futurs imperfectes*, Asimov considera els inicis de la ciència-ficció.

Antoni Munné-Jordà fa una repassada erudita i exhaustiva d'una munió de creadors i compon una dolça simfonia d'autors i obres molt grata per al lector, que no es cansa de rellegir (conjuntament amb els catalans en els cinc capítols que els dedica) els noms i les obres respectives dels autors mundialment coneguts de diferents idiomes que li refresquen la memòria i evocuen la joventut als lectors vells. Munné-Jordà amb una exhibició de mestria tan habitual en ell dona el relleu que es mereix tant a la producció forana com a la catalana.

Munné-Jordà guia la persona lectora, com si fos un dels àngels de la pel·lícula *Tan lluny, tan a prop* de Wim Wenders, mostrant-li l'ampla, densa i dilatada panoràmica del tercer capítol del seu assaig, "Un gènere del segle XX", després d'haver-lo passejat pel capítol anterior, "Els precedents vuitcentistes", que aporta els fonaments, els creadors puntals d'un gènere que esclatarà amb força al segle XX, i ara m'abellix fer menció d'alguns d'aquests escriptors, puntals que forniren les arrels i la soca potent de la ciència-ficció del segle XX:

Els contes d'E.T.A. Hoffmann (1786-1822), Frankenstein, el Prometeu modern(1818) - l'autor el considera el precedent fundacional de la ciència-ficció- de Mary W. Schelley (1797-1841), Dràcula de Bram Stoker (1847-1912), Edgar Alan Poe (1809-1849) amb els seus relats i poemes, H.P. Lovecraft (1890-1937) amb A les muntanyes de la follia; El cas misteriós del Dr. Jekyll i míster Hyde de Robert Louis Stevenson (1850-1894), Jules Verne (1828-1905) amb tota la seva ingent i captivadora producció, i La porta del mur, L'home invisible, La màquina del temps o L'illa del doctor Moreau de H.G. Wells (1866-1946).

Les set barnilles del ventall cartogràfic d'aquesta antologia són: "Els precedents vuicentistes" (6 pàgines), "Un gènere del segle XX" (21 pàgines), "La primitiva ciència-ficció catalana (1875-1939)" (6 pàgines), "La ciència-ficció sota la dictadura (1939-1975)" (8 pàgines), "Normalització (1976-1984)" (7 pàgines), "Consolidació (1985-1996)" (11 pàgines), "Organització (1997-2012)" (7 pàgines). Un assaig ben travat que antologa cronològicament disset autors, des de Joan Sardà Lloret, amb "La darrera paraula de la ciència" (1875), fins a Montserrat Galícia, amb "Resurrecció" (2006).

Sebastià Roig ja ho afirmava en el Butlletí precedent: "A l'Estudi introductor del volum, l'AMJ hi ha anat incorporant un gavadal de dades actualitzades fins al 2012 - que provoquen admiració i vertigen-, ahora que ha enlairat el llistó teòric per aconseguir empeltar els nostres escriptors dins els corrents històrics, científics i literaris universals. Sempre amb rigor, credibilitat i gosadia; i així aconsegueix que, de cop i volta, els autors catalans dialoguin, de vegades en desigualtat de condicions, amb els títols i els mestres més rellevants de la ciència-ficció planetària. Provoca esgarrifances."

Rosa Fabregat (22-XI-2013)

RELAT

La reclamació

Emissor: Viatges El Neutrí Felç

Receptor: Montserrat Puigdevall i Miramelindo

Benvolguda Sra. Puigdevall:

Ens complau comunicar-li el resultat de la seva reclamació amb número d'expedient 4444/33/M.

A l'Annex es detallen els fets i s'adjunta còpia de tota la documentació plurisensorial recollida. En resum, considerem que:

1. El passat 18 d'agost, vostè i el seu marit, el Sr. Albert Pin i Pujol, varen contractar amb nosaltres una estada de cap de setmana al castell de Matamala en règim de pensió completa i amb activitats i excursions incloses.

2. El 21 d'agost, juntament amb els altres viatgers, varen rebre la formació, l'equipament i la protecció adequats.

3. A continuació, vostè i el Sr. Pin, com la resta dels viatgers, varen ser informats de les normes del viatge i varen signar l'acord de conformitat i no interferència.

4. El mateix dia 21 tots els viatgers varen ser traslladats al castell, on varen ser rebuts pel nostre guia local, el Sr. Pere Pernal.

5. Quan el Sr. Pin va entrar a la zona destinada als viatgers, va començar a protestar sorollosament per les, segons ell, condicions inacceptables de l'allotjament. Per sort, no el va sentir ningú aliè a Viatges El Neutrí Felç.

6. No es varen produir més fets remarcables fins al dissabte al vespre, durant el sopar de gala en honor de la família de la comtessa Elvira.

Al Sr. Pin no li va agradar el seu lloc a la sala de banquets. El Sr. Pernal li va fer entendre que els viatgers havien de passar desapercebuts, com ja se'ls havia explicat a la sessió de preparació. El Sr. Pin va callar però va començar a beure amb desmesura.

7. A mig sopar, el Sr. Pin es va aixecar i se'n va anar cap a la taula principal malgrat els esforços de vostè i el Sr. Pernal per aturar-lo. Tot i que els guàrdies el van envoltar, ell protestava sorollosament dient que havia vingut per gaudir de la disbauxa del castell.

8. El comte es va posar a riure. Tots els convidats reien també i varen començar a llançar ossos al Sr. Pin mentre els guàrdies l'empenyien fora de la sala de banquets. Malauradament, el seu marit es va enfurismar encara més i va cometre un error fatal: va agafar l'espasa d'un guàrdia. A l'instant va caure mort travessat per les armes de la resta de guàrdies.

9. El Sr. Pernal va reunir a corre-cuita els viatgers, en el cas de vostè per la força, i tots varen fugir pel túnel d'emergència fins a arribar al punt de sortida.

Vostè ja sabia que l'assegurança de viatge no cobreix els fets que es puguin derivar d'un comportament inadequat dels viatgers. No obstant això, El Neutrí Felç vol que els seus clients quedin satisfets amb els serveis prestats i un comitè d'experts ha avaluat el seu cas.

Havent revisat tota la documentació, escoltat els testimonis i consultat les fonts pertinents, els nostres experts han decidit desestimar la seva reclamació. Per tant, li comuniquem que no té dret a cap compensació per part nostra.

Rebi el nostre condol i esperem que compti amb nosaltres per als seus propers viatges.

Salutacions cordials,

Arnau Barcelona i Ripoll
Gerent

Carme Acuña Condal
(novembre 2013)

C(F)URTS

iMacs, iPods, iPads, iTunes... iQuè?

BESTIOLES GALÀCTIQUES

del Manual de Supervivència Estel·lar d'en Jordi Gort

Érem uns quants els que rebíem cada quinze dies, puntualment, una il·lustració d'en Jordi Gort amb un text breu explicatiu. Per això aquell missatge que va arribar el 16 d'octubre de 2013 (l'anterior era del 6 d'octubre) era una anomalia cronològica que no obeïa al seu caràcter. El cos del missatge era estremidor:

"Hola a tots i a totes:

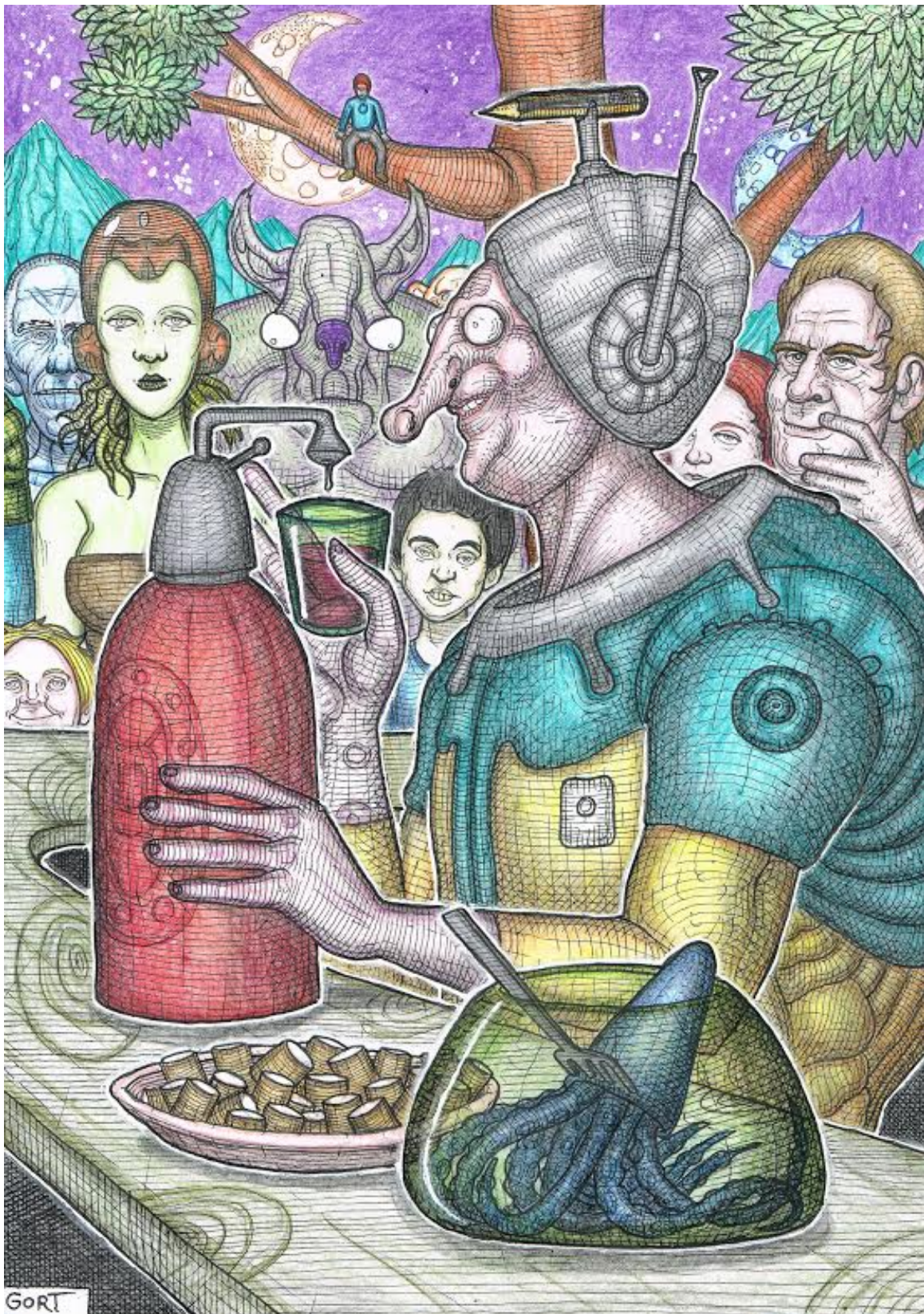
Sóc la germana del Jordi. No sé quin grau d'amistat o relació hi havia entre vosaltres i ell, però us he de comunicar la trista notícia de la seva mort aquest mateix migdia.

He trobat el seu correu obert de casualitat i en desconec la contrasenya, així que, des d'ara ja no rebreu res més d'ell ni us podrà llegir.

Espero que en guardeu un bon record."

En guardem el millor dels records, però potser l'homenatge més merescut que li podem retre és apreciar justament la darrera imatge, intitolada "Certamen", que ens havia enviat exactament deu dies abans que traspassés, que publiquem aquest cop amb el text íntegre del capítol corresponent del seu *Manual de supervivència estel·lar*, i veure'l i escoltar-lo en un vídeo que la seva germana Montse ha fet públic recentment a la xarxa.

Certamen 5

Existeixen cultures interrelacionades amb d'altres de forma complexa, amb què s'estableixen tot sovint supergrups que abasten

diverses espècies a la vegada. Un exemple d'això és la societat formada per races amb quimiorceptors del sentit del gust afins. Aquesta societat convoca totes aquelles espècies que comparteixen un univers gustatiu concret. Tot sovint aquesta societat organitza certàmens a escala galàctica on es fan degustacions de plats cuinats *in situ* i on la riquesa de formes d'art culinari que s'hi exhibeixen és tan formidable que fàcilment es pot caure en una mena d'embriaguesa dels sentits si no se segueixen mínimament les indicacions dels guies gastronòmics que tenen muntada la seva parada en nombrosos indrets d'aquesta fira de la bona teca. Les begudes són una altra gran atracció d'aquesta mena de congressos, car les de tipus espirituós tenen una forta demanda arreu de l'espiral. A la imatge podem veure una de les atraccions de la fira per a humanoides amb afinitat quimiorceptora, on un dels organitzadors convoca un grup de curiosos afeccionats a les begudes de suc de fruita fermentats. Són ja famosos el vi de la Terra, l'hidromel del planeta Consilior, i una infinitat de cerveses, licors i beuratges que contenen alcohol etílic en la seva composició.

A la imatge podem veure el senyor Grafterdeus mostrant un dels recipients de moda per a guardar i servir un excel·lent vi escumós que ha presentat al certamen d'aquest any Galàctic Standard. Es tracta d'un sífó ergonòmic connectat per forat de cuc a un recipient on hi ha una quantitat industrial del vi en qüestió. D'aquesta manera l'usuari del sífó pot accedir a una font de subministrament fabulosa sense haver de carregar grans pesos ni bagatges. El senyor Grafterdeus pensa acompanyar amb el seu bon vinatxo un curiós plat confeccionat amb cefalòpodes marins i d'altres invertebrats saborosos. La concurrència és gran, ja que el nostre expert viatjant és també un absolut xerraire que no para de deixar anar tota mena d'aforismes i consells, això sí, plens de gran saviesa, al seu públic entusiasta, frisós d'aprendre les novetats d'una ciència culinària que amalgama una plèiade de cultures de la nostra galàxia.

Bon profit a tothom i visca el vi!

Del Manual de Supervivència Estel·lar. Ref: at63lku6